

HARAKATLAR STRATEGIYASI
2017-2021

II ХАЛҚАРО ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ

Ўзбекистон Республикаси ҳаракатлар
стратегияси: макроиқтисодий
барқарорлик, инвестицион фаоллик ва
инновацион ривожланиш истиқболлари

Илмий маъруза ва мақолалар
тўплами

II ШУЎБА

2019 йил 27-28 май

3. Дастурда ишни бошлашга ёрдам берадиган ахборот базасининг бошланғич созлаш мастери қўшилган бўлиб, унинг ёрдамида корхонанинг рўйхатга олиниш маълумотларини киритиш, шунингдек, ҳисоб сиёсатини созлаш мумкин.

4. “Товар ҳисоботи” ҳисоботига ўзгартиришлар киритилди. Энди ҳисобот нафақат “2920” счёти, балки “292*” кодли барча счётлар бўйича маълумотларни ўз ичига олади.

5. “Тўлов счёти”, “Ишонч қоғози”, “Табель”, “Пластик карточкалар бўйича тўлов” хужжатларини рақамлаштиришда йил доирасида даврийлик ўрнатилди. 1.1.8.7 версиясигача янгилашдан олдин ушбу хужжатлар бўйича рақамларни текшириш ва ҳар бир йил доирасида рақамлар такрорланишига йўл қўймаслик керак.

6. Бошқа ўзгаришлар ва яхшиланишлар.

Хулоса ўрнида шуни айтишимиз мумкинки, БЭМ маҳсулотларидан фойдаланиш бўйича малака ошириш курсларини ташкил этиш, ўзбек ва рус тилларида ўқув қўлланмалар ишлаб чиқиш, тарғибот ишларини янада кенгайтириш, солиқ тизимидаги ўзгаришларни тизимга автоматик жорий қилиш, ушбу дастур имкониятларидан фойдаланишни йўлга қўйишни жорий қилиш орқали иш сифатининг ошишига эришиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Аюпов Р.Х., Болтобоева Г.Р., Аюпов Х.Р. «БЭМ - Бухгалтерга электрон мадад» дастурини ўрганиш бўйича услубий қўлланма. - Т.: ТМИ, 2011, - 445 бет.

2. Bolibekov B.O., Musaev A.N., Turabbayev B.B. Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish./ O'quv qo'llanma. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi TMI.-T.: Iqtisod-Moliya, 2013, - 168 bet.

3. Караваева И.В. Налоговое регулирование рыночной экономики: Учеб. пос. для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. - 215 с.

Ишбилармонлик муҳитини яхшилаш ва инвестициялар жалб қилиш – мамлакат иқтисодиёти ривожининг асоси

Амонова Назокат Уткуровна¹

¹*ТДИУ ассистенти, e-mail: n.amonova@tsue.uz*

Маълумки, жаҳон амалиётида кўплаб мамлакатлар иқтисодий муваффақиятларга иқтисодиёт ва унинг тармоқларини эркинлаштириш туфайли эришишган. Ҳозирги кунда Ўзбекистон Республикасида ҳам жамият ҳаётининг барча соҳалари, шу жумладан, иқтисодиётни эркинлаштиришга қаратилган тадбирлар амалга оширилмоқда. Ташқи иқтисодий сиёсатни эркинлаштириш ислохотларни амалга ошириш имкониятларини кенгайтиради, ўтиш даври

иқтисодиёти масалалари ечимини тезлаштиради. Бундай эркинлаштиришнинг асосий шаклларида бири хорижий инвестицияларнинг мамлакатга кириб келишини кенгайтиришни таъминлашдир.

Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида фақат инвестициялар негизидагина асосий капитални янгилаш ҳамда шу асосда ишлаб чиқариш харажатларини камайтириш ва сифатини яхшилаш эвазига маҳсулотнинг рақобатбардошлигини ошириш мумкин. Шунингдек, хориж сармоялари ишлаб чиқаришни рағбатлантиради, кўшимча иш ўринларига эга қилади, янги техника ва технологияларни иқтисодиёт тармоқларига олиб киради, мамлакат иқтисодиётининг жаҳон иқтисодиётига интеграциялашувига ёрдам беради. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида иқтисодиёт ва тадбиркорликни ривожлантириш соҳасига алоҳида тўхталиб ўтди ва олдимизда турган муҳим вазифаларни белгилаб берди.

Хусусан, 2019 йилга “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили” деб ном бериши келгуси йиллардаги хорижий инвестициялар оқими учун мустаҳкам пойдевор яратади ҳамда Ўзбекистон Республикасининг иқтисодий, сиёсий, маданий ва ижтимоий ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади.

Буюк иқтисодчи Адам Смит таъкидлаганидек, “Тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар глобаллашув ва глобал иқтисодиётнинг муҳим элементидир”. Зеро, инвестициялар технологик тараққиёт, самарадорликни ошириш ҳамда иқтисодий тараққиётнинг муҳим омили сифатида муҳим аҳамиятга эга. Бундан ташқари инвестициялар оқими мамлакатимиздаги турли соҳаларда хорижий мамлакатлар билан меҳнат тажрибасини алмашиш ва маҳаллий ҳудудларда етук кадрларни тайёрлашда улкан имкониятлар яратади. Ушбу имтиёзлар барчаси мамлакатда аҳоли бандлигини ҳамда экспорт ҳажмининг ўсишига олиб келади. Президентимиз ўз маърузасида таъкидлаганидек, “инвестиция – иқтисодиёт драйвери, ўзбекча айтганда, иқтисодиётнинг юраги”.

Шунингдек, мамлакат раҳбари ўз Мурожаатномасида инвестициялар учун ишончли замин бўладиган макроиқтисодий барқарорлик ва иқтисодий ўсиш суръатларини сақлаб қолиш кераклигини айтиб ўтди.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг учинчи устувор йўналиши иқтисодиётни янада ривожлантириш ва либераллаштиришга йўналтирилган макроиқтисодий барқарорликни мустаҳкамлаш ва юқори иқтисодий ўсиш суръатларини сақлаб қолиш, миллий иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини ошириш, кишлоқ хўжалигини модернизация қилиш ва жадал ривожлантириш, иқтисодиётда давлат иштирокини камайтириш бўйича институционал ва таркибий ислохотларни давом эттириш, хусусий мулк ҳуқуқини ҳимоя қилиш ва унинг устувор мавқеини янада кучайтириш, кичик

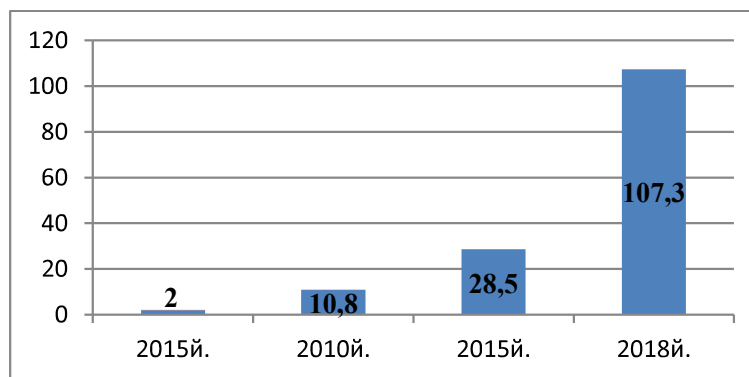
бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожини рағбатлантириш, ҳудудлар, туман ва шаҳарларни комплекс ва мутаносиб ҳолда ижтимоий-иқтисодий тараққий этириш, инвестициявий муҳитни яхшилаш орқали мамлакатимиз иқтисодиёти тармоқлари ва ҳудудларига хорижий сармояларни фаол жалб этишдир.

2019 йилда давом эттирилган кенг кўламли, узоқни кўзлаган эркин тадбиркорликка имтиёз ва преференцияларни кенгайтириб бориш йўли инвестициялар, аввало, хориж инвестицияларининг ҳажмини ошириш ва жорий этиш иқтисодиётимизнинг барқарор ўсиш суръатлари ва унинг макроиқтисодий мутаносиблигини таъминлаш бўйича ўз ижобий таъсирини берди. Мазкур омиллар Ўзбекистоннинг хорижий инвесторлар учун жозибадорлигини ҳам кучайтиради.

«Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили» деб эълон қилинган 2018 йилда мамлакатимизда иқтисодиёт, ижтимоий соҳа ва давлат бошқарувида замонавий илм-фан ютуқлари, инновацион ғоялар ва технологияларни жорий этиш бўйича комплекс чора-тадбирлар амалга оширилди.

Қабул қилинган 2018 йилги Давлат дастурини рўёбга чиқариш доирасида 21 триллион сўм ва 1 миллиард АҚШ доллариға тенг 76 мингта лойиҳа амалга оширилди.

2018 йилнинг январь-декабрь ойларида Ўзбекистон Республикасида иқтисодиёт ва ижтимоий соҳани ривожлантириш учун жами молиялаштириш манбалари ҳисобидан 107333,0 млрд. сўм, (доллар эквивалентида 13,3 млрд. АҚШ долл.) ёки 2017 йилга нисбатан 118,1 % асосий капиталга инвестициялар ўзлаштирилди.

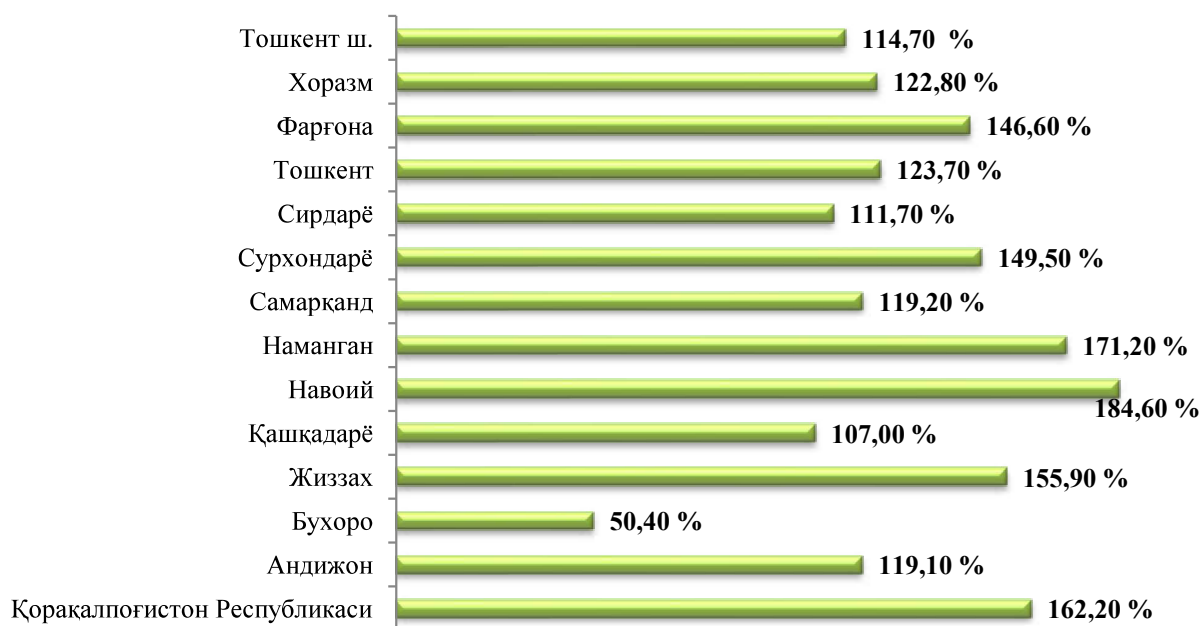

1-расм. Асосий капиталга инвестициялар, трлн. сўм

Асосий капиталга инвестициялар йиллар бўйича динамикасини кузатадиган бўлсак, 2005 йилда 2,0 трлн. сўм ёки 12,0 % ўсишни, 2010 йилда 10,8 трлн. сўм ёки 9,0 % ўсишни, 2015 йилда 28,5 трлн. сўм ёки 8,1 % ўсишни ташкил этган бўлиб, 2018 йилда энг юқори кўрсаткич 18,1 % қайд этилганини таъкидлаш лозим.

2018 йилнинг январь-декабрида жами асосий капиталга инвестицияларнинг катта қисми, яъни 66,7 %и Республиканинг олти та ҳудудида, жумладан, Тошкент шаҳрида 20,4 %, Қашқадарё вилоятида 14,3 %,

Навоий вилоятида 9,4 %, Тошкент вилоятида 8,7 %, Бухоро вилоятида 7,3% ва Наманган вилоятида 6,6% ўзлаштирилди. Қатор ҳудудларда асосий капиталга инвестицияларнинг юқори ўсиш суръатлари кузатилди, жумладан, Навоий вилоятида ўтган йилга нисбатан 184,6 % (асосий капиталга инвестициялар ҳажми 10059,1 млрд. сўм), Наманган вилоятида 171,2 % (7131,0 млрд. сўм), Қорақалпоғистон Республикасида 162,2 % (6046,4 млрд. сўм), Жиззах вилоятида 155,9 % (3169,2 млрд. сўм), Сурхандарё вилоятида 149,5 % (6111,0 млрд. сўм), Фарғона вилоятида – 146,6 % (4978,4 млрд. сўм), Тошкент вилоятида 123,7 % (9351,4 млрд.сўм), Хоразм вилоятида 122,8 % (2980,0 млрд. сўм), ва Тошкент шаҳрида 114,7 % (21861,5 млрд. сўм).

2-расм. Асосий капиталга инвестицияларнинг ҳудудлар кесимида ўсиш суръатлари

Марказлашган молиялаштириш манбалари ҳисобидан 2017 йилга нисбатан 159,9 % ёки 34448,4 млрд. сўм (жами инвестициялар ҳажмининг 32,1 %и ёки ўтган йилдаги кўрсаткичига нисбатан 8,6 % пунктга кўп) асосий капиталга инвестициялар ўзлаштирилди, мос равишда, марказлашмаган молиялаштириш манбалари ҳисобидан 72884,6 млрд. сўм ёки 105,3 % (67,9 %).

Корхона ва ташкилотларни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта қурулантириш ҳамда кенгайтиришга инвестициялар ҳажми 2017 йилнинг шу даврига нисбатан 47,2 %га ошди. Ўзбекистон Республикаси асосий капиталга инвестициялар бўйича корхона ва ташкилотларни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта қурулантириш ҳамда кенгайтиришга инвестициялар улуши 25,3 % ни ташкил этди, жумладан, Қорақалпоғистон Республикасида 55,0 % етди, Хорезм вилоятида 42,7%, Фарғона вилоятида 41,1% и Сурхандарё вилоятида 39,2% ташкил қилди. Иқтисодийни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш учун жаҳонда мавжуд илғор технологиялар ва тажрибадан фойдаланиш зарур. Бу дунёдаги

барча мамлакатларнинг иқтисодиётида кенг кузатилмоқда. Ишлаб чиқаришни модернизациялаш корхоналаримизнинг рақобатбардошлигини ошириш билан бирга ички бозор ҳажмига ҳам ижобий таъсир этади, даромадлар юксалиши инвестицион товарларга ҳам, истеъмол товарларига ҳам талабни кенгайтиради. Бу эса хорижий инвесторларнинг фаолиятига ҳам қулайроқ шароитларни вужудга келтиради.

Ўзбекистон Республикасининг инвестиция муҳитини ривожлантириш борасида тегишли ҳуқуқий асослар яратилган бўлиб, кафолат ва имтиёзларни ўзида акс эттирувчи бир қанча меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди. Уларда хусусий мулкнинг давлат томонидан ҳимояланиши ва рақобат муҳитига шароит ҳамда зарур инвестициявий инфратузилманинг яратилишини назарда тутувчи меъёрлар белгилаб қўйилган. Шунингдек, мамлакатимизда ҳукм сураётган сиёсий барқарорлик ҳамда бой табиий минерал ресурсларнинг мавжудлиги инвестиция муҳитини ривожлантириш учун имкониятлар эшигини кенг очади. Бироқ замон билан ҳамнафас равишда тараққий этиш учун буларнинг ўзи кифоя қилмайди. Чунки шиддат билан ривожланаётган дунё ҳамжамияти рейтингларида муносиб ўринларни эгаллаш учун янги замонавий ғояларни ўйлаб топиш зарурати юзага келмоқда. Хориж инвестицияларини кенг миқёсда жалб қилиш—иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш, мамлакатнинг экспорт салоҳиятини мустаҳкамлаш, юқори технологик рақобатдош тармоқларни яратиш, илғор хориж технологиялари, ноу-хау ва бошқарув тажрибаларини татбиқ этиш имконини беради.

Шу нуқтаи назардан бугунги кунда аксарият жабҳаларга хориж инвестициясини киритиш ҳамда иқтисодиётнинг ривожланишини янги босқичга олиб чиқиш борасида туб ислохотлар амалга оширилмоқда. Хусусан, ўтган ва жорий йилга берилган номлар ҳам айнан инвестиция муҳитини ривожлантириш билан боғлиқ эканлиги фикримизни исботлайди.

2017-2021 йилларда мамлакатни ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини амалга оширишга оид давлат дастурига кўра Ўзбекистонда иқтисодий субъектлар тенглиги ва инвестиция фаолиятини амалга оширишнинг эркинлиги, инвесторлар ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини кафолатли ҳимоя қилишга асосланган муносабатларни тартибга солувчи Инвестиция кодексини ишлаб чиқиш, ҳудудларнинг инвестициявий жозибадорлик рейтингини эълон қилиб бориш, интернет тармоғида ички ва хориж инвесторларини зарур статистик маълумотлар, бизнесни юритиш учун яратилган шарт-шароитлар билан таъминлайдиган Инвестиция порталини ишга тушириш, сармоядорларни қизиқтирган саволларга жавобларни берувчи доимий ишлайдиган кўнғироқларни қабул қилиш ва хизмат кўрсатиш механизмини йўлга қўйиш вазифаларини амалга ошириш белгилаб қўйилган.

Мамлакатимиз иқтисодиётининг тараққиёти бевосита инвестициялар оқимига боғлиқ. Бу борада давлатимиз раҳбари ташаббуси билан қабул

қилинган Ҳаракатлар стратегиясида илгари сурилган ғояларни ҳаётга жорий этиш, мамлакатимиз иқтисодиётини таркибий ўзгартириш, тармоқларни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилашга доир лойиҳаларни амалга ошириш учун инвестицияларни жалб қилиш борасида бажарилаётган ишлар алоҳида аҳамият касб этади.

Инвестицион кодекси концепциясининг ҳаётга татбиқ этилиши натижасида инвестор визаси, инвестиция ссудаси, инвестиция солиқ кредитлари, инвестиция субсидиялари ҳамда хорижий инвесторлар учун қўшимча кафолат ва имтиёзлар берилади. Мазкур кодекс инвестиция муносабатларини тўғридан-тўғри давлат томонидан тартибга солиш, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари ҳамда уларнинг мансабдор шахслари томонидан инвестиция субъектлари фаолиятига аралашувларни камайтириш, соҳага оид қонунчиликни янада такомиллаштиришга хизмат қилади. Шунингдек, лойиҳада инвесторларни қўллаб-қувватлаш, уларнинг мурожаатларини тезда кўриб чиқиш, бузилган ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ўз вақтида, ишончли ҳимоя қилиш каби вазифалар ҳам ўз аксини топган. Лойиҳада инвестициялар, жумладан, хусусий мулк ҳимоясини кучайтириш, инвестицион бозорда рақобатни ривожлантиришни рағбатлантиришга ҳам алоҳида эътибор қаратилган.

Иқтисодий концепцияларга мувофиқ, мамлакатнинг ялпи ички маҳсулоти тўғридан тўғри хорижий инвестицияларнинг ўсиши билан барқарор ўсиб боради. иқтисодий очиклик сиёсатининг қўллаб-қувватланиши хорижий инвесторларнинг келажакдаги ўз сармояси келтирадиган даромадлар ҳажми прогнозини ва сармоянинг иқтисодий хавфсизлигини таъминлайди.

Республиканинг иқтисодий ривожланиши Ўзбекистонда хорижий сармоядорлар учун мўлжалланган иқтисодий соҳани яратадиган қонунчилик ва сиёсат билан чамбарчас боғлиқдир. Жумладан, 2019 йил номининг инвестицияларни жадаллаштиришга қаратилганлиги хорижий сармояларни доимий жалб қилишда асосий омил бўлиб хизмат қилади.

Демак, тегишли хавф-хатарларни баҳолаш ҳамда уларни бартараф этиш асосида хориж инвестициялари кириб келишига қулайликлар яратиш бугуннинг долзарб масаласидир. Чунки хорижлик инвесторлар мамлакатнинг инвестиция муҳити, унинг хавфсизлиги, сиёсий, иқтисодий хавф-хатарлар даражаси ва уларнинг суғурталаниши, инвестициялаш мақсадларига мувофиқлиги, иқтисодиётнинг, умуман, барча шароитларнинг бошқаларга нисбатан қулайлиги нуқтаи назаридан баҳолайдилар. Мамлакатга хос хавф-хатар даражаси (қарзлар масаласи, импорт ва экспорт баланси, ҳукуматнинг барқарорлиги ва шу каби), маҳаллий шароитнинг бошқа мамлакатлардан кўра устун жиҳатлари етакчи ўринда туради.

Президент Шавкат Мирзиёев раҳнамолиги ва у кишининг шижоати, талабчанлиги, узоқни кўзлаб иш кўриши, ўзига хос давлат бошқаруви услубига

эга эканлиги туфайли бир йил ичида мамлакатда мисли кўрилмаган даражадаги ишлар амалга оширилди. Мамлакатда инвестициявий муҳит янгиланди. Бир сўз билан айтганда, 2018 йилни шиддатли ислохотлар йили деб номлаш мумкин бўлади.

Хулоса ўрнида айтганда, инвесторлар, корхоналар, ташкилотлар томонидан мамлакатга улкан инвестиция лойиҳаларининг киритилиши натижасида юртимизда кўплаб янги иш ўринлари вужудга келади. Шу билан бирга, замонавий билимларни ўрганиш имконияти, умуман, давлатимизнинг интеллектуал салоҳиятини янада ошириш учун етарли даражада шароит яратилади. Ўз ўрнида бундай имкониятлар халқ фаровонлиги, мамлакат тараққиёт гарови ҳисобланади. Президентимиз таъкидлаганидек, “Юртимизда яшаётган ҳар қайси инсон миллати, тили ва динидан қатъи назар эркин, тинч ва бадавлат умр кечириши, бугун ҳаётдан рози бўлиб яшаши – бизнинг бош мақсадимиздир”.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Инвестиция фаолияти тўғрисида”ги қонуни. 2014йил 9 декабрь. Янги таҳрир.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаркатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сонли фармони.
3. **Мирзиёев Ш.М.** Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз -Т: Ўзбекистон, 2017. - 392 б.
4. Вахабов А.В., Хажибакиев Ш.Х., Муминов Н.Г. “Хорижий инвестициялар”. - Т.: Молия, 2010 й.
5. Маматов Б.С., Хўжамкулов Д.Ю., Нурбеков О. Ш. Инвестиция. Дарслик. - Т.: Иқтисод-молия, 2013 й. - 784 – б.
6. Карлибаева Р. Инвестиция: Ўқув қўлланма. - Т.: Чўлпон, 2011.-124 б.
7. <https://stat.uz/uploads/doklad/2018/yanvar-dekabr/uz/5.pdf>
8. www.lex.uz